

ZAGADNIENIE PRAWNE

W sprawie o zasiłek chorobowy na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych od wyroku Sądu Rejonowego z dnia 20 czerwca 2017 r.

„czy na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 roku o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, osoba, która stała się z niezdolna do pracy w okolicznościach wskazanych w art. 7 ww. ustawy, ale posiadała w pierwszych dniach tej niezdolności tytuł do objęcia dobrowolnie ubezpieczeniem chorobowym, do którego nie przystąpiła, nie nabywa zasiłku chorobowego za cały okres trwania niezdolności do pracy po ustaniu ubezpieczenia chorobowego, czy tylko za okres, w którym kontynuowała działalność zarobkową stanowiącą tytuł do objęcia dobrowolnie ubezpieczeniem chorobowym”

Uzasadnienie

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. odmówił J. K. prawa do zasiłku chorobowego po ustaniu ubezpieczenia chorobowego za okres od 20 lutego 2016r. do 4 marca 2016r. w decyzji z 29 lutego 2016 roku i za okres od 5 marca 2016r. do 10 marca 2016r. w decyzji z 14 marca 2016r. Podstawą decyzji było ustalenie, że po ustaniu obowiązkowego ubezpieczenia chorobowego z dniem 11 września 2015 r., wnioskodawczyni posiadała tytuł do objęcia jej dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym, jakim była wykonywana umowa zlecenia.

J. K. zaskarżyła decyzje odwołaniem, wnosząc o przyznanie jej zasiłku chorobowego.

ZUS wniósł o oddalenie odwołań z argumentacją wskazaną w uzasadnieniach zaskarżonych decyzji.

Wyrokiem ogłoszonym 20 czerwca 2017 r. Sąd Rejonowy [...] w K. zmienił zaskarżone decyzje w ten sposób, że przyznał J. K. prawo do zasiłku chorobowego za okres od 20 lutego 2016r. do 10 marca 2016r.

Podstawą orzeczenia były następujące ustalenia faktyczne:

Odwołująca J. K. była pracownikiem Przedsiębiorstwa Produkcyjno – Usługowego „A.” S.A. w K. Wynagrodzenie ze stosunku pracy nie wystarczało J. K. na utrzymanie i pomagał jej syn. Po śmierci syna zawarła ona 1 kwietnia 2015 r. umowę zlecenia z W. Spółką z o.o. w B. Na podstawie tej umowy świadczyła usługi kasjerki w sklepie A. w K. Ostatnia umowa zlecenia została zawarta 31 sierpnia 2015 r. na okres od 1 do 30 września 2015r. Po tym okresie umów z W. nie zawierała.

Od marca 2014 r. odwołująca leczyła się z powodu depresji, na którą zachorowała po śmierci syna. Była niezdolna do pracy nieprzerwanie od 12 września 2015r. do 10 marca 2016 r., co zostało potwierdzone zwolnieniami lekarskimi.

11 września 2015 r. umowa o pracę J. K. z Przedsiębiorstwem Produkcyjno – Usługowym „A.” S.A. w K. została rozwiązana na podstawie porozumienia stron. Pracodawca nie widział możliwości dalszego zatrudnienia odwołującej z powodu jej częstych pomyłek, a odwołująca nie była w stanie efektywnie pracować z uwagi na zły stan zdrowia.

Po otrzymaniu zwolnienia lekarskiego od 12 września 2015r. odwołująca zadzwoniła do pracownicy W. tłumacząc, że nie może przyjść do pracy. Została poinformowana, że jeżeli może chodzić, to musi przyjść do pracy i wywiązać się z umowy zlecenia, gdyż obowiązuje ją grafik. Zapewniono ją, że przebywanie na zwolnieniu lekarskim nie spowoduje problemów, ponieważ została zgłoszona do ZUS. Od 12 września 2015r. do 29 września 2015 r. odwołująca wykonywała czynności z umowy zlecenia osiem razy. Z uwagi na złe samopoczucie nie zawsze przepracowywała ilość godzin wyznaczoną w grafiku i zazwyczaj pracowała jedynie przez około 2 godziny dziennie. Pod koniec września 2015 r. J. K. oznajmiła zleceniodawcy, że nie jest w stanie dłużej pracować i przestała przychodzić do sklepu. Odwołująca nie wykonywała pracy zarobkowej po wygaśnięciu umowy zlecenia zawartej do 30 września 2015 r., aż do zakończenia okresu niezdolności do pracy. Nie kontynuowała również działalności zarobkowej stanowiącej tytuł do objęcia obowiązkowo lub dobrowolnie ubezpieczeniem chorobowym albo zapewniającej prawo do świadczeń za okres niezdolności do pracy z powodu choroby.

Pod sygnaturą akt [...] toczyło się postępowania sądowe z odwołań odwołującej od decyzji odmawiających zasiłku chorobowego za okres niezdolności do pracy od 12 września 2015r. do 22 stycznia 2016 r.. zakończone prawomocnym wyrokiem Sądu drugiej instancji, który zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i oddalił odwołanie.

Toczy się postępowanie z odwołań od decyzji odmawiających zasiłku chorobowego za okres od 23 stycznia 2016 r. do 19 lutego 2016 r..

Stosując art. 6 ust 1, art. 7 pkt 1 i art. 13 ust 1 pkt 2 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa Sąd pierwszej instancji uznał, że w stanie faktycznym sprawy rozstrzygnięcia wymagało zagadnienie czy odwołująca powinna mieć prawo do zasiłku chorobowego po ustaniu ubezpieczenia chorobowego za okres, w którym nie kontynuowała już działalności zarobkowej, a nadal była niezdolna do pracy, w sytuacji gdy przez pewien okres po ustaniu ubezpieczenia z tytułu zatrudnienia pracowniczego wykonywała czynności zarobkowe (kontynuowała działalność zarobkową), a następnie zakończyła taką działalność. W ocenie Sądu Rejonowego zagadnienie to powinno być rozstrzygnięte na korzyść odwołującej, przy zastosowaniu tez i rozważań przedstawionych przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 czerwca 2012r. o sygn. akt I UK 13/12. W ocenie sądu pierwszej instancji z orzeczenia Sądu Najwyższego wynika, że przepis art.13 ust.1 pkt. 2 ustawy zasiłkowej pozbawia prawa do zasiłku chorobowego jedynie za taki okres po ustaniu zatrudnienia, w którym dana osoba kontynuuje lub podejmuje wykonywanie działalności stanowiącej tytuł do objęcia obowiązkowo lub dobrowolnie ubezpieczeniem chorobowym, albo zapewniającej prawo do świadczeń za okres niezdolności do pracy z powodu choroby, ale nie okres po ustaniu zatrudnienia, w którym nie występują okoliczności przewidziane w pkt 2 tego przepisu. Sąd Rejonowy stwierdził, że J. K. nie miała prawa do zasiłku chorobowego po ustaniu tytułu ubezpieczenia, dlatego że kontynuowała działalność zarobkową po ustaniu zatrudnienia tylko do 30 września 2015 r., ale posiadała to prawo („odzyskała” je) od 1 października 2015r., kiedy zaprzestała kontynuacji działalności zarobkowej i nadal spełniała przesłanki do realizacji prawa do zasiłku chorobowego po ustaniu tytułu ubezpieczenia. Jej niezdolność do pracy powstała nie później niż 14 dni po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego, trwała ponad 30 dni, była nieprzerwana do 10 marca 2016r., a od 1 października 2015r. w stosunku do odwołującej nie występowały żadne negatywne przesłanki warunkujące utratę prawa do zasiłku chorobowego po ustaniu ubezpieczenia z tytułu zatrudnienia - w szczególności od 1 października 2015 r. do 10 marca 2016r.

Według Sądu pierwszej instancji Sąd Najwyższy stwierdził w sprawie o sygn. I UK 13/12, że przepis art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy zasiłkowej nie jest podstawą utraty

prawa do zasiłku chorobowego za cały okres niezdolności do pracy po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego bez względu na okres trwania wskazanych w przepisie przesłanek utraty tego prawa. Sąd wywiódł, że przepis nie odnosi się do okresu niezdolności do pracy i nie zawiera też określenia "cały okres", gdyż mowa jest w nim jedynie o nieprzysługiwaniu zasiłku "za okres po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego" w odniesieniu do okresu trwania przesłanek w nim wymienionych. Zasiłek, z mocy art. 13 ust. 1 ustawy zasiłkowej nie przysługuje zatem jedynie w okresie trwania okoliczności wymienionych w tym przepisie, a więc przysługuje w okresie, gdy wymienione w nim przesłanki (kontynuacja działalności zarobkowej) przestają trwać i wnioskodawca zaprzestaje jej kontynuacji. Pozwala to na przyjęcie, że w okresie od 20 lutego 2015 r. do 10 marca 2016r. J. K. miała prawo do zasiłku chorobowego po ustaniu ubezpieczenia z tytułu zatrudnienia, gdyż nie kontynuowała działalności zarobkowej i spełniała pozostałe warunki realizacji prawa do zasiłku chorobowego przy braku ubezpieczenia chorobowego. Sąd podkreślił, że taka interpretacja jest również zgodna ze względami celowościowymi, gdyż przepis art. 13 ust. 1 ma chronić niemożność wykonywania czynności zarobkowych z powodu choroby, zapewnić niezbędne źródło utrzymania w czasie, gdy dana osoba nie ma obiektywnej możliwości samodzielnego zabezpieczenia swojego bytu.

W konkluzji Sąd Rejonowy uznał, że w sytuacji odwołującej niezdolnej do pracy od 12 września 2015r. powyżej 30 dni, gdy zostały spełnione w sprawie wszystkie przesłanki określone w art. 7 ustawy, kilkukrotne próby świadczenia usług w okresie od 11 września 2015r. do 30 września 2015r. pozbawiały ją prawa do zasiłku chorobowego jedynie za czas wykonywania usług. Sąd uznał, że inna interpretacja byłaby zbyt rygorystyczną dla odwołującej, zwłaszcza że sprawa dotyczy prawa do zasiłku chorobowego za okres od 20 lutego 2016r. do 10 marca 2016r., a odwołująca stawiała się w sklepie ostatni raz 29 września 2015r. i w spornym okresie nie wykonywała pracy zarobkowej oraz nie wykorzystywała zwolnienia od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia.

Mając na uwadze powyższe Sąd Rejonowy zmienił zaskarżoną decyzję ZUS i przyznał odwołującej prawo do zasiłku chorobowego za okres od 20 lutego 2016r. do 10 marca 2016r.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych zaskarżył wyrok Sądu pierwszej instancji w całości apelacją, domagając się jego zmiany i oddalenia odwołań. Apelujący zarzucił Sądowi naruszenie:

. art. 233§1 kpc poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny materiału dowodowego oraz art. 365 §1 kpc poprzez jego niezastosowanie;

. art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z 25 czerwca 1999r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa poprzez przyjęcie, iż odwołująca J. K. ma prawo do zasiłku chorobowego za okres od 20 lutego 2016r. do 10 marca 2016r.

ZUS wskazał, że postępowanie niniejsze było zawieszona od 26 września 2016r., ponieważ Sąd zasadnie uznał, że znaczenie prejudycjalne dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy ma wynik postępowania toczącego się w tym Sądzie pod sygn. akt [...] a dotyczącego prawa do zasiłku chorobowego za wcześniejszy okres - od 12 września 2015r. do 22 stycznia 2016r. Sprawa [...] została prawomocnie zakończona wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z dnia 17 stycznia 2017 r., sygn. akt [...], zmieniającym wyrok Sądu Rejonowego i oddalającym odwołania od decyzji Zakładu odmawiających prawa do zasiłków chorobowych, wydanych w analogicznym stanie faktycznym i prawnym. Sąd Rejonowy orzekający w niniejszej sprawie był więc związany tym rozstrzygnięciem i niedopuszczalne było dokonanie ponownej oceny prawnej co do okoliczności objętych prawomocnym rozstrzygnięciem.

Sąd Okręgowy zważył, że:

Sprawa niniejsza wymaga rozstrzygnięcia o prawie odwołującej do zasiłku chorobowego za okres od 20 lutego 2016 roku do 10 marca 2016 roku. Okres ten był częścią okresu niezdolności do pracy rozpoczętej w pierwszym dniu po ustaniu ubezpieczenia chorobowego odwołującej i trwającej nieprzerwanie od 12 września 2015 roku do 10 marca 2016 roku.

W sferze faktów niesporne jest, że odwołująca była objęta obowiązkowym ubezpieczeniem chorobowym do 11 września 2015 roku, że w dniu ustania ubezpieczenia chorobowego posiadała tytuł do objęcia dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym, jakim była wykonywana przez odwołującą umowa zlecenia zawarta 1 września 2015 roku na okres do 30 września 2015 roku.

W bezspornym kontekście faktycznym nie jest kwestią, że w okresie, którego

dotyczy ta sprawa odwołująca była osobą uprawnioną do zasiłku chorobowego z mocy i na podstawie art. 7 pkt 1 ustawy z 25 czerwca 1999r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (dalej ustawa), ale równocześnie osobą, której pierwsze 19 dni okresu niezdolności do pracy rozpoczętej po ustaniu ubezpieczenia chorobowego (czyli od 12 -30 września 2015 roku) i trwającej nieprzerwanie dłużej niż 30 dni, przypadają w okresie, gdy kontynuowała ona realizację wcześniej zawartej umowy zlecenia, czyli gdy kontynuowała wskazaną w art.13 ust. 1 pkt 2 ustawy działalność zarobkową stanowiącą tytuł do objęcia dobrowolnie ubezpieczeniem chorobowym, do którego nie przystąpiła.

Oczywiste jest, że w opisanym stanie rozstrzygnięcie sprawy wymagało zastosowania art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy, który in extenso stanowi, że „Zasiłek chorobowy z tytułu niezdolności do pracy powstałej w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego, jak i z tytułu niezdolności do pracy powstałej po ustaniu tytułu ubezpieczenia nie przysługuje za okres po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego, jeżeli osoba niezdolna do pracy (...) 2) kontynuuje działalność zarobkową lub podjęła działalność zarobkową stanowiącą tytuł do objęcia obowiązkowo lub dobrowolnie ubezpieczeniem chorobowym albo zapewniającą prawo do świadczeń za okres niezdolności do pracy z powodu choroby;”.

Zestawienie wniosków z wykładni art.13 ust. 1 pkt 2 ustawy z 25 czerwca 1999r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, wskazanych w motywach poddanych kontroli sądu decyzji ZUS i wniesionej przez ten organ apelacji, w motywach zaskarżonego apelacją orzeczenia sądu pierwszej, w motywach prawomocnego orzeczenia Sądu Okręgowego w K., którym w innej sprawie oddalone zostało odwołanie od decyzji odmawiającej J. K. zasiłku chorobowego za inny okres jej niezdolności do pracy trwającej nieprzerwanie po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego z dniem 11 września 2015 roku oraz w motywach wyroku Sądu Najwyższego z 4 czerwca 2012r. o sygn. akt I UK 13/12 potwierdza, że interpretacje organów i sądów stosujących art.13 ust.1 pkt 2 ustawy na temat normatywnej treści tego przepisu i jego skutków materialnoprawnych istotnie się różnią. Rozbieżności te, oraz ich konsekwencje w postaci wydawania skrajnie różnych orzeczeń w tożsamych stanach faktycznych, uzasadniają w ocenie Sądu Okręgowego przedstawienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego: czy na podstawie art. 13 ust.1 pkt 2 ustawy z

dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, osoba, która stała się niezdolna do pracy w okolicznościach wskazanych w art. 7 ww. ustawy, ale posiadała w pierwszych dniach tej niezdolności tytuł do objęcia dobrowolnie ubezpieczeniem chorobowym, do którego nie przystąpiła, nie nabywa zasiłku chorobowego za cały okres trwania niezdolności do pracy po ustaniu ubezpieczenia chorobowego, czy tylko za okres, w którym kontynuowała działalność zarobkową stanowiącą tytuł do objęcia dobrowolnie ubezpieczeniem chorobowym.

W ocenie Sądu Okręgowego literalna wykładnia jasnej treści przepisu z art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r., w brzmieniu adekwatnym dla okresu, którego dotyczy ta sprawa, uzasadnia konstruowanie normy, że osobom posiadającym prawo do zasiłku chorobowego w okolicznościach i z mocy art. 7 ustawy, zasiłek chorobowy nie przysługuje, jeżeli kontynuują działalność zarobkową stanowiącą tytuł do objęcia dobrowolnie ubezpieczeniem chorobowym, bez względu na to czy kontynuowana działalność zapewnia prawo do świadczeń w okresie niezdolności do pracy z powodu choroby. Zaaprobować należy jednak równoległe stanowisko, które sąd pierwszej instancji wywiódł przy uwzględnieniu motywów orzeczenia Sądu Najwyższego zawartych w uzasadnieniu wyroku z dnia 4 czerwca 2012 r. z sygn. I UK 13/12, że treść art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy nie pozwala wprost lub jednoznacznie rozstrzygnąć czy zawarta w nim norma prawa materialnego pozbawia prawa do zasiłku chorobowego za cały okres nieprzerwanej niezdolności pracy przypadającej na okres po ustaniu ubezpieczenia chorobowego, czy tylko zasiłku chorobowego za okres trwania okoliczności wymienionych w art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy, a nie pozbawia zasiłku w okresie, gdy wymienione w przepisie przesłanki (kontynuacja działalności zarobkowej) przestają trwać, np. z powodu obiektywnego wygaśnięcia tytułu do objęcia dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym w czasie niezdolności do pracy trwającej po ustaniu obowiązkowego ubezpieczenia chorobowego. Na podstawie przepisu nie sposób rozstrzygnąć także czy ustawowa sankcja nieprzysługiwania zasiłku chorobowego aktualizuje się nawet wówczas, gdy niezdolność do pracy powstała w okresie wskazanym w art. 7 pkt 1, ale tytuł do objęcia dobrowolnym ubezpieczeniem istniejący w momencie ustania ubezpieczenia przestał istnieć przed upływem 14 dni od ustania ubezpieczenia chorobowego albo przed upływem 30 dnia niezdolności do pracy, czyli zanim spełniły się wszystkie przesłanki uzasadniające realizację uprawnienia do zasiłku przez osobę, do której ma

zastosowanie art.7 ustawy.

Treść art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy może być interpretowana w ten sposób, że wskutek kontynuowania działalności będącej tytułem do objęcia dobrowolnie ubezpieczeniem chorobowym przez osobę uprawnioną do zasiłku chorobowego po ustaniu ubezpieczenia chorobowego w okolicznościach opisanych art. 7 ustawy, zasiłek chorobowy nie przysługuje za cały okres niezdolności do pracy po ustaniu ubezpieczenia, bez względu na długość czasu trwania ww. negatywnej przesłanki albo tak, że wskazane w nim kontynuowanie działalności będącej tytułem do objęcia dobrowolnie ubezpieczeniem chorobowym pozbawia osobę uprawnioną do zasiłku chorobowego na podstawie art. 7 ustawy, świadczenia chorobowego tylko za czas, przez który trwa przesłanka opisana w art. 13 ust.1 pkt.2 ustawy. Przyjmując pierwszą wersję wykładni, należałoby zaakcentować stanowisko, że osoba rzeczywiście niezdolna do pracy w okolicznościach z art. 7 ustawy i z mocy tego przepisu objęta ochroną zasiłkową, pozbawiona zostanie świadczenia mającego z woli ustawodawcy zapewniać osobom niezdolnym do pracy dochody utracone z powodu choroby, z przyczyn od niej niezależnych, za cały czas trwającej nieprzerwanie niezdolności do pracy, nawet wówczas, gdy tytuł do objęcia dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym wygaś w pierwszych 30 dniach niezdolności do pracy po ustaniu obowiązkowego ubezpieczenia chorobowego rozpoczętej w dniu wygaśnięcia ubezpieczenia obowiązkowego z przyczyn od osoby niezdolnej do pracy niezależnych, czyli zanim osoba ta na podstawie art. 7 ustawy mogła wystąpić o zasiłek chorobowy. Ten ostatni wynik wykładni, jest akceptowalny, gdy uwzględni się cel regulacji z art.7 i art.8 ustawy i istotę świadczenia, jakim jest zasiłek chorobowy.

Mając na uwadze wskazane wyżej rozbieżne wnioski z wykładni art. 13 ust 1 pkt 2 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa i fakt, że mają one odzwierciedlenie w orzeczeniach organów rentowych i sądów powszechnych, odwołujących się do poglądów prawnych prezentowanych w o publikowanych judykatach Sądu Najwyższego, Sąd Okręgowy postanowił przedstawić Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne o treści wskazanej w postanowieniu wydanym na rozprawie apelacyjnej w dniu 12 kwietnia 2018 roku.